

SPROG- KRÆSEN

Nyt fra
Den Danske
Sprogkreds 12

12. oktober
2021

Ældre Sagens direktør, Bjarne Hastrup, modtog den 15. september Sprogkredsens Svanepris for sin målrettede indsats for at forbedre den måde, vi omtaler og tiltaler den ældre del af befolkningen. Bjarne Hastrup har en væsentlig del af æren for skabelsen af ord som *aldresag*, *aldrecheck*, *generationskontrakt*, *tryghedsopkald* og *værdighedsmilliard*, og for at få fjernet ordet *ældrebyrde* fra den offentlige debat. Bjarne Hastrups indsats viser, at et sprog ikke automatisk udvikler sig af sig selv, men kan være et resultat af en intelligent og vedholdende sprogpolitik.

Sprogkræsen 12 indeholder også beretninger fra sommerens sprogfestivaler på Nyord og i Bogense, et par artikler om sprog og sygdom og Sprogkredsens kalender for det næste halve år.

Den Danske Sprogkreds' bestyrelse

Lise Bostrup (formand og redaktør)
Lone Rytsel (næstformand)
Ingelise Hallengren (kasserer)
Irina Bjørnø, Michael Falkendorf,
Dan Hellum og Rainer Verhoeven
Suppleant: Karin Sigurskjold.

Kontakt Lise Bostrup

Herlufsholmvej 11,
2720 Vanløse
DenDanskeSprogkreds@gmail.com
Tlf. 38 74 36 00 / 26 71 78 37

Abonnement på Sprogkræsen

Sprogkræsen udkommer 4 gange om året.
Papirudgave: 300 kr. pr. år eks. porto
Elektronisk udgave: 300 kr. pr. år

Medlemskab af

Den Danske Sprogkreds

250 kr. pr. år inkl. årets udgivelser og
entré til Sprogkredsens arrangementer
Nordea 2128 0714426052
Mobilepay 26 71 78 37
ISSN 25 96 73 47

**www.DenDanskeSprogkreds.dk / Facebook: DenDanskeSprogkreds
folkeskolen.dk/blogs/den-danske-sprogkreds/youtube**

Indhold

<i>Sprogkredsens prisfest: Svanen og Ællingen 2021</i>	3
Ingelise Hallengren: <i>Sangen om Svane- og Ællingeprisen</i>	3
Lise Bostrup: <i>Svanepreisen til Bjarne Hastrup</i>	4
Henrik Borberg: <i>Tillykke Bjarne</i>	10
Bjarne Hastrup: <i>De, der mestrer sproget, behersker verden</i>	12
H.C. Andersen-buffet med suppe på en pøsepind.....	14
Lise Bostrup: <i>Ællingeprisen til Justin Markussen-Brown</i>	16
Justin Markussen-Brown: <i>Tak for årets Ælling</i>	18

Siden sidst

<i>Generalforsamling i Den Danske Sprogkreds</i>	20
<i>Sprogkredsen på Frilandsmuseet i Maribo</i>	21
<i>Sprogkredsen til festival på øen Nyord</i>	22
<i>Hvor kom guldet i guldalderen fra? Gyldne Dage i Præstø</i>	23
<i>Dialekter på Sydsjælland og på Lolland-Falster</i>	23
<i>Sprogkredsen i Sprogense</i>	24

Er du sprogkræsen?

Lise Bostrup: <i>Er man dømt syg, hvis man får en sygdom?</i>	26
Lise Bostrup: <i>Udtrykker mennesker med depression sig anderledes end andre?</i>	27

Den Danske Sprogkreds' program oktober 2021 - april 2022	28
---	----

Sprogkredsens prisfest Svanen og Ællingen 2021

Den Danske Sprogkreds uddeler hvert år to priser: Svanepreisen gives til en person eller organisation, der bruger det danske sprog på en forbilledlig måde, og Ællingeprisen gives til en person eller organisation, der er godt på vej, men mangler noget i at folde sig ud som en smuk svanemærket sprogbruger.

Sangen om Svane- og Ællingeprisen

*Mel.: Den danske sang er en ung blond pige
Skrevet til lejligheden af Ingelise Hallengren*

Den Danske Sprogkreds uddeler priser til to personer en gang pr. år.
Den første pris går til en, der viser, hvad vores modersmål smukt formår.
I anden pris er der potentiale for udvikling af det danske sprog i skriftlig brug og i mundtlig tale og på detaljer at blive klog.

For begge priser er det en ære at være den, der får priser her, dog Svanepreisen er størst at bære, som svanen bærer de smukkeste fjer.
En lille ælling vil blive svane, når efter modning den får sin dragt.
Da vil den åbne med yndig vane de hvide fjer elegante pragt.

I dette år går så Svanepreisen til Ældre Sagen og Bjarne H. Og Justin Brown får da Ælling'prisen; han forsker ivrigt i børn og sprog. Tillykke ønsker vi, mens vi fester, det er en glæde for os i dag at hylde værdige hædersgæster, repræsentanter for kredsens sag.

Dan Hellum fra Den Danske Sprogkreds' bestyrelse skænker velkomstchampagne i glassene. Foto: Dmitrij Goujov.

H.C. Andersen alias Irina Bjørnø skåler med fotografen. Foto: Dmitrij Goujov.

Svanepriisen til Bjarne Hastrup

Af Lise Bostrup

Sidste år gav vi Svanepriisen til dansklæreren, lærebogsforfatteren og organisatoren, Jens Raahauge. I år er det ikke en dansklærer, men derimod en cand.polit. og administrerende direktør, der får æren.

Vi taler selvfølgelig om den legendariske direktør for Ældre Sagen, Bjarne Hastrup, som i 1984 blev ansat som administrerende direktør i Ensomme Gamles Værn (EGV). I oktober 1986 dannede Ensomme Gamles Værn medlemsorganisationen Ældre Sagen, og EGV blev omdannet til en fond, der støtter forskning og sociale formål for de mest udsatte ældre.

Skaber af nye og bedre ord

Der er nogle mennesker, der hævder, at et sprog udvikler sig selv. Det tror vi ikke på i Den Danske Sprogkreds. Vi tror, at vi sprogbrugere udvikler det danske sprog ved at bruge det, og Bjarne Hastrup har gennem sit arbejde for Ældre Sagen skabt nye ord og bedre ord til at tale om og til dem, man tidligere kaldte "de gamle", ord, som de ældre kan identificere sig med.

Begyndelsen

Bjarne Hastrup lagde ud med at få produceret Ældre Sagens første blad og få det husstandsomdelt i januar 1987. For- og bagsiden var tegnet af den meget populære karikaturtegner Franz Fuchsel (1927-2017) og forestillede en række lykkelige, aktive og sunde, ældre mennesker på både for- og bagside. Man kan med en vis ret kritisere billederne for at idyllisere menneskets sidste livsafsnit, men opmærksomhedsværdien var stor, og masser af mennesker fik øjnene op for nye muligheder.

Overskriften var Ældre Sagen, og titlen er forsynet med et rødt yin-yang-lignende symbol, der symboliserer sammenhængen mellem yngre og ældre medborgere.

På side 3 stod der: "Der er ved at ske noget med Danmarks ældrebefolkning", og herefter forklarede Bjarne Hastrup og foreningens formand, landsretssagfører Jørgen Gorrissen, at den tidligere tilbagetrækning eller udstødelse fra arbejdsmarkedet og en stigende levealder betød, at mange nu kunne se frem til et 3. livsafsnit på 20-30 år eller mere.

Ældre Sagen skulle handle om at skabe livskvalitet, udfoldelsesmuligheder og tryghed for disse mennesker.

I et letforståeligt og klart sprog blev alle mennesker, altså ikke kun de ældre, opfordret til at melde sig ind i Ældre Sagen og betale 20 kr. for det første halve år, og det var der 50.000 personer, der gjorde.

I dag er der over 900.000 medlemmer, og Ældre Sagen har udviklet sig til at være en reel magtfaktor i dansk politik. Der er ikke rigtig nogen politikere, der har lyst til at komme på kant med Ældre Sagen, der organiserer en så stor del af de stemmeberettigede danskere. Verdens største og hurtigst voksende ældreorganisation.

Bjarne Hastrup er med rette blevet hyldet for sine visioner, sin evne til at tænke lang-

sigtet og strategisk og for at være myreflittig.

Men måske er hans største indsats at skubbe til en sproglig forandring. På de godt 30 år, der er gået, siden Ældre Sagen blev skabt, er der sket store forandringer i den måde, vi taler om og til de ældre på.

Stavefejlen, der blev et brand

Lad os tage selve navnet Ældre Sagen, der skrives i to ord og

staves med to store bogstaver. Det er simpelthen et brud med gældende dansk retskrivning. Det burde nemlig hedde Ældresagen i ét ord.

Der er faktisk regler for, hvornår man samskriver ord, der består af tillægsord og navneord. En *dansk bog* i betydningen en bog fra Danmark skrives i to ord. Begge ord udtales med tryk, og det hedder *den danske bog* i bestemt form uden endelse.

Det sammensatte ord en *danskbog* betegner en bog, man kan bruge til at lære dansk. Det udtales med mest tryk på *dansk* og mindre på *bog*, og det bøjes i bestemt form med endelsen *-n*: *danskbogen*.

Ældre Sagen er en underlig hybrid, der udtales med tryk på *ældre* og bøjes med endelse som et sammensat ord, men skrives i to ord. Hvorfor? Sandsynligvis fordi Bjarne Hastrup vægter æstetik højere end sproglig korrekthed.

Det er bedre at være ældre end at være gammel

Udtrykket *ældre* var et brud med ordet gamle i Ensomme Gamles Værn. Egentlig kunne man tro, at ældre mennesker havde flere år på bagen end gamle mennesker, da man gradbøjer ordet gammel, ældre ældst, men sådan fungerer sproget ikke altid.

Formen *ældre* hedder komparativ. Man sammenligner noget med noget andet. Formen *gammel* er absolut. En gammelost er ikke nødvendigvis ældre end en skimmelost, og en *gammeljomfru* kan godt være ældre end en *ældre dame*.

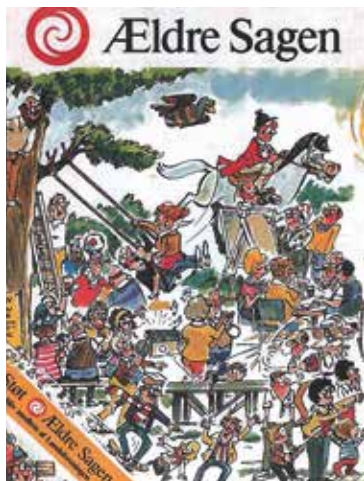
Det er kun få mennesker, der kan prale af at have ændret det danske sprog, men jeg mener, at Bjarne Hastrup har bidraget til at ændre både konnotationerne og brugen af ordet *ældre*.

Der findes mange sammensætninger med ordet *gammel*. I Ordbog over Det Danske Sprog, der ikke er opdateret siden 1950, finder vi bl.a.:

gammelagtig, gammeldags, gammeldansk, gammelfar, gammeljomfru, gammelkendt, gammelmlog, gammelmandsbarn, gammelmandsnak, gammelmandsstemme, gam-

Formanden for Den Danske Sprogkreds holdt talen for Bjarne Hastrup. Foto: Dmitrij Goujov.

Franz Fücksels forsideillustration til det første nummer af *Ældre Sagen* i 1987.

melmandssukkersyge, gammelmandssyn, gammelmodig, gammelmor, gammelost.

Alle disse ord er enten neutrale eller negativt ladede. Flere af dem er udeladt i Den Danske Ordbog, der registrerer sproget efter 1950. Eneste tilføjelser er her ordene *gammelkommunist* fra 1967 og *gammeldanser* fra 1997.

Det forholder sig helt anderledes med ordet *ældre*. I Ordbog over Det Danske Sprog findes der ikke et eneste eksempel med *ældre* i sammensætninger, men i Den Danske Ordbog myldrer det med sammensætninger med *ældre*:

ældrebefolkning, ældrebolig (fra 1969), *ældreboligbyggeri, ældrebyggeri, ældrebyrde* (1995), *ældrecenter, ældrecheck* (*Ældre Sagens* opfindelse fra 2000), *ældreegnet, ældreforsorg* (fra 1970), *ældregeneration, ældregruppe, ældreklub* (fra 1966), *ældrekollektiv, ældremand* (fra 1993), *ældreminister* (fra 2015), *ældreministerium* (fra 2015), *ældreområde, ældreomsorg* (fra 2012), *ældreorganisation, ældrepleje, ældrepolitik* (fra 1977), *ældrepolitisk, ældreråd* (fra 1987), *ældresag, ældresamfund, ældrevenlig*.

I modsætning til sammensætningerne med ordet *gammel* er sammensætningerne med *ældre* nye, og det går så hurtigt, at fire af ordene er markeret med teksten "Dette ord har foreløbig ingen betydningsangivelse".

Der findes også andre ord, som med fordel kunne optages i Den Danske Ordbog, så som *ældrebefolkning, ældrecheck, ældrelivsbarometer* og *ældrestyrke*.

Bjarne Hastrup og Ældre Sagen citeres i ordbogen

Det, der begyndte med at være en stavfejl, er nu blevet et opslagsord i Den Danske Ordbog.

Ældresag: forening der arbejder for at bedre vilkårene for de ældre i samfundet. Den Danske Ordbog skriver dog ordet *ældresagen* i et ord som opslagsord, men i to ord ved angivelse af kilder til eksempler.

Og ordet anvendes i flertal: *deltagerne i høringen kunne stille spørgsmål til lokale politikere, som beskæftiger sig med ældresager* JyP2001

Når man ønsker at se eksempler på brugen af de nye ord i Den Danske Ordbog, støder man ofte på Bjarne Hastrup og Ældre Sagen.

Om ordet *ældresamfund*:

Ordet *ældresamfund* havde kun en betydning frem til 1991: *Et samfund hvor de ældre udgør en stor del af befolkningen.* Men fra 1999 optages betydningen: *den del af samfundslivet der drejer sig om de ældre og deres vilkår*, og her optræder et citat fra Bjarne Hastrup som kilden:

det er nu, fremtidens ældresamfund skal formes ÆldrSag99

Om ordet *ældrepolitisk*:

Ældre Sagen sætter en ære i at være partipolitisk neutral, men ældrepolitisk aktiv ÆldrSagNyt2010

Om ordet *ældreråd*:

Ældresagen ligger mig meget på sinde, og i fem år har jeg været medlem af ældre-rådet i Lemvig LemvFbl2005

Om ordet *ældrecheck*:

Ældre Sagens direktør Bjarne Hastrups forslag om en ældrecheck på 6.000 kr. årlig er endnu et eksempel på, at krævementaliteten hærger i det danske samfund BerlT2000

Bjarne Hastrups strategi er at finde nogle prægnante nye ord og så gentage dem i publikationer og taler for at få dem slået fast.

Det, der begyndte som en stavfejl, er nu kommet ind i Den Danske Ordbog. Ordet *ældresag* findes som opslagsord, dog skrevet i et ord, og i flere af opslagene om andre ord citeres Ældre Sagen, her stavet i to ord.

Generationskløften blev en generationskontrakt

Bjarne Hastrups evne til at konstruere nye begreber begrænser sig ikke til ord, der begynder med *ældre*.

I 1994 skabte han det nye ord *generationskontrakt*.

Ordet *generation* er meget ofte forbundet med associationer om modsætningsforhold og konflikter. I DDO finder vi f.eks.:

generationsforskel, generationskløft, generationskonflikt, generationsopgør, generationsproblem.

Ordet *generationskontrakt* betoner generationernes gensidige afhængig-

Gæsterne lyttede opmærksomt til aftenens taler.

hed af hinanden, og det får begrebet *ældrebyrde*, som ellers fra 1995 og 10 år frem var vældig populært, til at virke som udtryk for et kortsigtet og egoistisk menneskesyn.

I dag kæmper Mette Frederiksen og Søren Pape Poulsen om, hvem der kan bruge det dejlige positive ord *generationskontrakt* hyppigst.

Tryghedsopkald

Kontrol er et grimt ord. Hvem ville have lyst til at blive ringet op hver dag af en kontrollør, der registrerer, om man stadig er i live og er i stand til at tage telefonen?

Helt anderledes forholder det sig naturligvis med et *tryghedsopkald*. Her bliver en person, der bor alene, hver morgen ringet op og mødt med en venlig stemme, der siger "godmorgen" og spørger, om alt er i orden. Denne person kan enten være et medlem af Ældre Sagen eller en af Ældre Sagens frivillige, og den, der ringer, er forsynet med et telefonnummer på et familiemedlem eller en hjemmehjælper, der har nøgle til personens bolig og skal kontaktes, hvis telefonen ikke bliver taget.

Ordningen er en stor succes, og der er i dag 18.000 frivillige, der dagligt foretager tryghedsopkald.

Et værdighedsudspil og en værdighedsmilliard

Nogle af de nyeste værdiladede ord fra Bjarne Hastrup og hans stab er sammensætninger med ordet værdighed. Ældre Sagen udarbejdede et *værdighedsudspil*, der skulle udbrede og implementere *værdighedspolitik* til alle kommuner, og resultatet blev en *værdighedsmilliard*, der var en del af finansloven for 2016.

Kampen for *værdighedsmilliarden* tog to år, og at den blev vundet, skyldes bl.a., at kompetente økonomiske analyser og politisk benarbejde blev kombineret med originale og provokerende sproglige nyskabelser.

Livsfasepolitik

Ordet *livsfase* hører til de ord, der er for nye til at få en betydningsangivelse i DDO. Det er ikke Ældre Sagen, der har opfundet ideen om, at man i stedet for at beskrive et menneskes liv i forhold til dets alder skal fokusere på, hvilken livsfase det befinder sig i. En person på 35 kan godt være udslidt og have brug for pension, mens en anden, som f.eks. Bjarne Hastrup selv, kan være 76 og stadig have lyst og kræfter til at kaste sig ud i nye projekter. Han og Ældre Sagen har taget ordet til sig og formet det i foreningens interesse.

Bedstes første sygedag

I 1986 blev det muligt for forældre at holde fri med løn ved et barns første sygedag.

Lise Bostrup overrakte svanediplomet til Bjarne Hastrup.
Foto: Gitte Jensen.

Hvorfor ikke indføre samme ret, når det er bedstemor, der bliver syg? Bjarne Hastrup kalder det en *familieomsorgsdag*, og medarbejderne i Ældre Sagen har ret til en sådan fridag, hvis en ældre pårørende skal følges til lægen eller på anden måde har akut brug for hjælp. Familieomsorgsdagen har endnu ikke fundet vej ind i ordbøgerne.

Gentagelser fremmer gennemslagskraften

Når Bjarne Hastrup danner nye ord, sørger han for at gentage dem i Ældre Sagens medier, i presmeddelelser, i taler, i interviews og i almindelige samtaler.

En søgning på nettet på begrebet *tryghedsopkald* giver ca. 10.000 forekomster. Ordet *sikkerhedsopkald* giver ca. 600 forekomster, *tryghedsopringning* 12, *godmorgenkald* og *ældreopkald* 0.

Når Ældre Sagen har besluttet, at deres initiativ skal kaldes tryghedsopkald, så er det det, alle medarbejdere og frivillige siger hver evig eneste gang. Ældre Sagen tager ikke ejerskab over ordene og bryster sig af de mange gode, nye begreber, man herfra har indført i det danske sprog. Tværtimod glæder man sig over at få banket ordene så markant ind i danskernes hukommelse, at selv skeptikere og politiske modstandere begynder at bruge dem, og den, der definerer begreberne, er godt på vej til at vinde diskussionerne.

Tryghedsopkaldet er endnu ikke kommet ind i Den Danske Ordbog, men det kan ikke vare længe, før det sker, for Ældre Sagens politiske og sproglige succes går hånd i hånd.

Stor respekt

Når Den Danske Sprogkreds tildeler Bjarne Hastrup Svanepriisen sker det i anerkendelse af hans succes med at vise, at det danske sprog ikke bare udvikler sig af sig selv, men at det kan formes ved en intelligent og målrettet indsats.

Hjertelig tillykke til Bjarne Hastrup!

H.C. Andersen overrakte Bjarne Hastrup Sprogkredsens prisdiplom og en kurv med lækkerier til aftenens taler.
Foto: Michael Falkendorf.

Den Danske Sprogkreds' svanediplom udført af billedkunstneren Gert Ejton.

Tillykke Bjarne

Af Henrik Borberg

Svanepriens navn – forstår jeg – er inspireret af H.C. Andersens eventyr om den grimme ælling, der viste sig ikke at være en and, men den smukkeste svane.

Eventyret minder om Bjarne Hastrups forhold til egne tekster. Det vender jeg tilbage til. Først til det centrale: Da jeg hørte, at Bjarne Hastrup havde modtaget Svanepriisen, tænkte jeg først: det må være en and! Ikke fordi, at han ikke

Forlæggeren Henrik Borberg, der i mange år har udgivet Bjarne Hastrups værker, ønskede sin forfatter tillykke. Foto: Michael Falkendorf.

skulle fortjene den. Tværtimod. Men fordi det danske sprog jo ikke er det, der som sådan er hans beskæftigelse.

Sproget er for ham noget, man skal mestre – ligesom han af sine medarbejdere og sig selv forventer, at man kan sit stof og har foretaget alle typer beregninger og overvejelser, inden man på Ældre Sagens vegne sætter sig ved forhandlingsbordet – med argumenterne klar til på et sagligt grundlag at formidle foreningens holdning.

Da Bjarne således blev opfordret til at fortælle om Ældre Sagen i Italien til en større kompetent forsamling, gik han selvfølgelig i gang med at lære sig landets sprog, så argumenterne for tilfældets skyld ikke skulle blive svækket af nogle af tilhørernes manglende kundskab i engelsk.

At Bjarne har modtaget Svanepriisen er en selvfølge, netop fordi han gør sit arbejde og lægger vægt på, at det saglige formidles klart gennem et sprog, der har højde og er så levende, at vi, når han taler – sammen med profeten og alle andre, der er så faste i egen overbevisning – skynder os ikke bare hen til bjerget, men også straks bestiger det.

Derfor tak til Den Danske Sprogkreds for at give Bjarne Hastrup Svanepriisen. Og tillykke Bjarne!

MEN jeg lovede at komme tilbage til hans særlige forhold til det skrevne.

Først må jeg fortælle, at udover alt det nævnte af saglig art, så er Bjarne et musik gemyt, levende optaget af menneskene, kunsten og kulturen.

I gymnasiet tænkte han en overgang på at studere litteratur på universitetet. Det blev dog til en cand.polit. med økonomisk historie som speciale. Og han er derfor glad for at komme på et forlag, der har udgivet og dermed sidestiller ham med både Dante og Marcel Proust, hvis værker han selvfølgelig har tilegnet sig.

Det er måske også årsagen til, at Bjarne særlige forhold til egne tekster minder om den grimme ællings opfattelse af sig selv.

Jeg har et særligt kendskab til det her, for jeg har været hans forlægger siden 1970'erne. At være hans forlægger svarer til, når andre siger, at de har den og den som deres tandlæge – eller måske bedre bilmekaniker.

Man indgår en aftale om indlevering på en dato, f.eks. den 31. januar. "Klokken 18" ønsker han tilføjet i sin første forlagsaftale.

Og han holder skam sin aftale, indfinder sig præcis kl. 18 den 31. januar med sit manuskript i hånden. "Er jeg så ikke præcis?", siger han stolt. "Mere end præcis" svarer jeg, "i henhold til kontrakten har du leveret manus nøjagtigt et år for tidligt!"

Når en tekst efter redaktionel korrektur er sat smukt op i typografisk form, sker der noget hos forfatterne. Nogle råber begejstret "Gud, er det mig, der har skrevet dette pragtværk!?"

Men Bjarne hører til den modsatte kategori – sikkert inspireret af Marcel Proust. "Det her er ganske simpelt ikke godt nok. Der skal rettes", og der bliver sandelig rettet, i en uendelighed af nye korrekture. Korrektur, ændringer, korrektur, tilføjelser, korrektur, rettelser.

I processen ønsker forlæggeren i sit oprørte sind forfatteren henvist til Dantes Guddommelige Komædie, Helvedet sang 33, med forfatteren placeret i straffens midte, i en tilfrosset sø med kun hovedet over isen, og armene og fremfor alt de evigt skrivende, rettende hænder godt surret fast i isen.

Henrik Borberg grundlagde i 1998 Forlaget Multivers og har her udgivet følgende bøger af Bjarne Hastrup: Den sociale kontrakt mellem generationerne (2002), Verdens Danmark (2006), Vær et menneske: da familien og Danmark formede min barndom (2008) og Hovedstrømninger i dansk og international velfærd i begyndelsen af det 21. århundrede (2017). Borberg har tidligere været direktør på Akademisk forlag (1992-99), som udgav Bjarne Hastrups Vores Danmark i 1994.

Henrik Borberg overrakte Bjarne Hastrup en smuk buket blomster. Foto: Dmitrij Goujov.

Bjarne Hastrup holdt en flot og velforberedt takketale. Foto: Michael Falkendorf.

De, der mestrer sproget, erobrer verden

Bjarne Hastrups takketale ved overrækkelsen af Sprogprisen Svanen.

Af Bjarne Hastrup

Tak for den smukke Svanepriis. Det er en stor ære for mig at modtage den.

Svanerne symboliserer himmelflugt og frihed i Norden.

Jeg kan betro jer, at Ældre Sagen har været gennem en himmelflugt. Og har ovenikøbet oplevet et havari, næsten

inden vi kom i gang.

Vores første flyvetur til Bornholm endte i et skumbad i en nødlanding i Karstrup, vi rejste os op fra det forulykkede fly som den skumfødte Venus.

Vi havde lige fået de første imponerende 50.000 medlemmer, havde stiftet den første lokalkomité, men landede med ild i den ene motor, røg ud af halen og "firebrigade" (brandvæsenet) på begge sider af flyet.

Da tænkte jeg: "Det bliver stort det her."

Og det blev det: 900.000 medlemmer på 35 år. Verdens hurtigst voksende forening.

I disse tider skal vi dele vores hemmelige drømme. Jeg kan fortælle i denne snævre kreds, at jeg drømte om at være digter. Og min hemmelige poet takker så meget desto mere for denne pris. Det danske sprog er for mig et fint instrument, der kan afspille himmelflugten og friheden og begejstre. Jeg siger ofte til mine børn og børnebørn: De, der mestrer sproget, erobrer verden. At finde gode sproglige billeder, så man bliver forstået af så mange som muligt, er vigtigt for mig i det daglige arbejde. Sprog kan skabe sit eget virkelighedsbillede. Det påvirker vores syn på virkeligheden og de mennesker, det handler om.

Sproget kan motivere og inspirere, omfavne og begejstre. Desværre også udskamme og ekskludere.

Tag bare *ældrebyrde*, *tidsrøvere* og *visitation*.

Skal man have hjælp, skal man igennem en visitation, som mange opfatter som en inkquisition. Jeg foreslår i stedet audition og casting til f.eks. hjemme-hjælp. Og hvem har lyst til at blive udskammet som *ældrebyrde*?

Engang brugte medierne, politikerne og almindelige udtrykket i flæng, det var let for dem at gøre, men tungt og hårdt for ældre at høre på.

Ordet blev sendt ud til alle i landet af ingen ringere end finansministeriet. Og bankerne synes, det er byrdefuldt at have med tidsrøvere og små sparere at gøre, så de sender os negative renter ud af den blå luft.

Det tog os et tiår at få fjernet *ældrebyrde* fra medierne. Ordet *aldrestyrke* fik flyvehøjde, 70-80-årige, der forbliver på arbejdsmarkedet, pensioneret sundhedspersonale, der blev kaldt tilbage under pandemien, bedsteforældre, der passer børn og børnebørn, så forældre kan passe deres jobs.

Ældre Styrken smører arbejdsmarkedet. Alder og styrke i ny udformning og i stigende flyvehøjde.

Vi styres af ord, men vi fascineres også af kraften i ordene. Mange digtere har inspireret mig og gennem deres fine pointer understreget, at sproget er det fineste instrument, vi kan spille på.

Tidligt i min ungdom fik jeg Morten Nielsens digtsamling "Krigere uden våben", hvor digteren skriver:

Du skal vokse og blomstre og sætte dine frø, du er endnu for ringe til at dø.¹

Altså, vi går ikke herfra, før vi har udspillet hele vores talentmasse. Men der var i hans digte også en opfordring til ikke at opgive, selvom det ser håbløst ud:

Og den, som kæmper, taber aldrig helt.²

Endnu engang tak for denne ærefulde pris, som jeg modtager med den største ydmyghed.

¹ De sidste linjer i digtet *Jeg ser nu i Nat* fra Morten Nielsen: *Krigere uden Vaaben*, Athenæum, Kbh., 1943. ² Fra digtet *Samme motiv* fra samme digtsamling.

To smukke gavekurve med gavekort fra Bog&Idé i indkøbscentret Kronen og Dahls bøger på Godthåbsvej, samt lækkerier fra Skjold Burne på Jernbane Allé og Engletrompeten på Frederiksberg. Kurvene var sammensat og pakket af Karin Sigurskjold. Foto: Dmitrij Goujou.

Musen og pølsepinden. Illustration af Lorenz Frøhlich.

Ingelise Hallengren genopfriskede H.C. Andersens eventyr Suppe på en pølsepind ved at læse udvalgte passager for os. Foto: Michael Falkendorf.

H.C. Andersen-buffet med suppe på en pølsepind

Mellem overrækkelsen af Svanepriisen og Ællingeprisen blev der serveret en buffet med retter, som var inspireret af H.C. Andersens eventyr. Hovedattraktionen var suppe på en pølsepind, som er beskrevet i eventyret med samme navn fra 1856.

“Det var en udmærket Middag igaar!” sagde en gammel Hun-Muus til Een, der ikke havde været med ved det Gilde. “Jeg sad Nummer een og tyve fra den gamle Mussekonge; det er ikke saa ringe endda! Skal jeg nu sige Dem Anretningerne, de vare meget godt satte sammen! muggent Brød, Flæskesvær, Tællelys og og Pølse, – og saa det samme forfra igjen; det var saagodtsom om vi fik to Maaltider. Der var en behagelig Stemning og gemtligt Vrøvl, som i en Familekreds; ikke det Mindste blev der levnet uden Pølsepindene; dem talte vi saa om og da kom det for, at lave Suppe paa en Pølsepind; hørt herom havde jo Enhver, men Ingen havde smagt den Suppe, end sige forstod at lave den. Der blev udbragt en nydelig Skaal for Opfinderen, han fortjente at være Fatigforstander! var det ikke vittigt? ...”

De gule ærter med pølsepinde og rødbeder inspireret af H. C. Andersens eventyr Suppe på en pølsepind. Foto: Dmitrij Goujov.

Ud over suppe og pølsepinde serverede Sprogkredsen braiseret unghanebryst, smørstegte nye kartofler med persille, bagte rødder, salat med sommerkål og fynske æbler samt brød og smør. Foto: Michael Falkendorf.

Atter i år var det kokken, Palle Kogemand, der stod for maden. Foto: Dmitrij Goujov.

Sprogkredsens mange medlemmer hyggede sig ved bordene. På billedet ses bl.a. Karin Sigurskjold, Bjarne Hastrup, Gitte Jensen, Poul Sørensen, Michael Falkendorf, Yassine Arkame og Jopie von Horn. Foto: Dmitrij Goujov.

Hele aftenen var det naturligvis muligt at orientere sig i Sprogkredsens udgivelser: Er dit modersmål okay? (2017), Sange om det danske sprog (2018), Med ja-hatten på (2019), Med ja-hatten på spil (2019), Med professorhatten på (201) og de første 11 numre af bladet Sprogkræsen. Foto: Dmitrij Goujov.

Ællingeprisen til Justin Markussen-Brown

Af Lise Bostrup

Den Danske Sprogkreds tildeler i år Ællingeprisen til Justin Markussen-Brown, fordi han på hele tre forskellige måder personliggør forestillingen om H.C. Andersens ælling, der har potentiale til at folde sig ud som den smukkeste svane.

Vokset op med en dansk mor og en canadisk far

hans far var engelsktalende canadier, der døde, da Justin var 10 dage gammel. Han voksede op med engelsk som førstesprog og tog en bachelorgrad i lingvistik på Memorial University of Newfoundland, men flyttede så til Danmark og blev kandidat i lingvistik fra Aarhus Universitet.

Ved ankomsten til Danmark var han i stand til at forstå nogle danske ord, fordi hans mor havde talt lidt dansk til ham, da han var lille, men det var slet ikke nok til at klare sig, så han måtte gå til dansk på en sprogskole ved siden af sine studier de første 12 måneder, og herefter måtte han tage den eksamen i dansk, der kræves af alle udlændinge, der vil studere på dansk i Danmark.

Den danske udtale er svær at tilegne sig, og selv om der er store forskelle på, hvordan man taler i Skagen og i Rødby, kan danskere altid spotte en udenlandsk accent og stiller gerne og ganske ubekymret spørgsmålet "Hvor kommer du fra?"

Det spørgsmål må modtageren af Ællingeprisen have hørt mange gange, for selv om han i dag er i stand til at tale helt frit og har et stort ordforråd, er der stadig en snert af en fremmed accent i hans sprog.

Lingvist

I 2011 tog Justin Markussen-Brown en ph.d.-grad fra Center for Børnesprog på Syddansk Universitet i Odense. Hans afhandling handlede om sprogtilegnelse, og den var udformet på det mest komplicerede akademiske engelsk. Titlen var – hold jer fast:

Establishing Quality in Preschool Language and Literacy Environments: On the quality of Danish preschools, and pathways to improving it via professional development.

På vingerne

Efter ph.d.-afhandlingen arbejdede han i en periode som postdoc, men valgte i 2016 at skifte kurs og fik ansættelse som legeforsker hos den fynske legepladsfabrikant KOM-PAN, og han etablerede ved siden af sit arbejde her firmaet SPROGKLAR, der beskæftiger sig med sprogpædagogisk praksis. Her forsøgte Justin på baggrund af sine omfattende teoretiske studier at udvikle metoder til at understøtte børns sprogtilegnelse og hjælpe dem til at opnå læsefærdighed i en tidlig alder. I SPROGKLARs regi afholder han kurser for dagtilbudspersonale, dagplejere, sprogkonsulenter, forældre og bedsteforældre, så

de kan blive bedre til at få de små roller til at udvikle bæredygtige, sproglige vinger. For Justin og hans ansatte, hvis antal hele tiden vokser og udvikles, handler det ikke om at lære sprog som et selvstændigt område. Sproget skal bruges i alle livets situationer, og det læres bedst i de sammenhænge, de skal bruges.

Op i fart

I *Sprogkræsen* 7 fra juni 2020 anmeldte vi hans bog *Sprogvinduet. Guiden til dit barns sprogudvikling*, der udkom på Akademisk forlag i 2019. Det er en meget spændende og pædagogisk bog, der var tilrettelagt sådan, at forældre, pædagoger og bedsteforældre kunne sætte sig ind i metoder til at udvikle et barns sproglige kompetencer.

Justins pædagogik går ud på, at barnet skal motiveres til at nuancere sit sprog. Hvis barnet peger begejstret på en hund og råber "Hund. Hund", kan den voksne sige "Ja, det er en puddelhund", og hvis barnet råber "Puddehund", skal den voksne ikke korrigere og sige "Nej, ved du hvad! Det hedder altså puddelhund", men i stedet smile anerkendende og sige "Ja, det er en puddelhund, en rigtig stor, fin puddelhund".

Næste generation

Disse tanker udvikler han også i bogen *Barnets sprogtilegnelse*. Pædagogisk praksis fra Forlaget Staarup & Co. samme år, og Justin har opbygget en stor skare følgere, der primært består af pædagoger og lærere, der arbejder professionelt med børn og deres sprogindlæring.

Sprogkredsen havde planlagt, at Justin skulle holde et foredrag om sit arbejde her i Den Danske Sprogkreds i foråret, men vi måtte aflyse det fysiske arrangement pga. corona. I stedet lod vi ham holde sit foredrag over zoom, og til vores store overraskelse havde vi langt flere deltagere end ved vores normale møder. Til Justins digitale foredrag havde vi 114 lyttere fordelt over det meste af Danmark og der var sågar en deltager, der sad foran skærmen i Holland, og en anden, der havde taget høretelefoner på i Polen.

Det er en præstation at kunne få så mange ikke-lingvister til at interessere sig for sprogpædagogiske problemstillinger på højt niveau, og det var en stor fornøjelse at høre, hvordan Justin Markussen-Brown kan lægge det akademiske sprog fra sig og formulere sig på et fængende og letforståeligt dansk, som ikke ekskluderer nogen. Begejstringen hos tilhørerne vækker håb om, at de selv vil gå videre med Justin Markussen-Browns ideer og skabe bedre forudsætninger for udviklingen af børns sproglige udvikling fra lykkelige småpludrende sproglige lyde til velformede sætninger med høj flyvehøjde.

Tillykke med Ællingeprisen!

Justin Markussen-Browns forskning lover godt for fremtidige generationer, og vi giver ham med glæde årets Ællingepris.

Lise Bostrup og Irina Bjørnø overrakte Ællingeprisen til Justin Markussen-Brown.

Justin Markussen-Brown på Sprogkredsens talerstol. Foto: Michael Falkendorf.

Tak for årets Ælling

Justin Markussen-Brown takkede for tildelingen af Ællingepriisen.

Prismodtageren fortalte om den mærkelige situation, som han havde befundet sig i i den første tid i Danmark, hvor han kunne forstå alt, hvad der blev sagt til ham på dansk, mens danskerne ikke kunne forstå, hvad der kom ud af munden på ham. Måske var det allerede dér, hans interesse for tosprogethed opstod. En tosproget person kan både forstå og tale to forskellige sprog uden at oversætte mellem dem. Sprogene eksisterer så at sige parallelt i de to sprogedes hjerner. For Justin er det vigtigt, at hans egen søn bliver tosproget, og derfor taler han engelsk med ham i modsætning til drengens mor og danske bedsteforældre, der taler dansk med ham.

Justin startede virksomheden Sprogklar i 2015, altså allerede inden han holdt op på universitetet, men det var først i 2018, han valgte af fokusere på firmaet som sit indtægtsgrundlag.

“I Sprogklars begyndelse lavede jeg sådan set det hele selv”, fortæller han, “men heldigvis har jeg siden fået mange dygtige kollegaer, som løfter det meste af arbejdet uden mig. Jeg har i dag en dobbeltrolle i Sprogklar, hvor jeg både agerer som virksomhedens direktør og chefkonsulent.

Som direktør er det mit ansvar, at virksomheden løber rundt, at medarbejderne har det godt, og at kunderne er tilfredse med vores ydelser.

Som chefkonsulent er jeg involveret i design og driften af alle sprogprojekter, jeg er Sprogklars liaison til nye kunder og samarbejdspartnere, og jeg er leder på vores udviklingsprojekter såsom Sprogklars onlineportal med videoer og e-kurser. Jeg laver også en del forskningsarbejde, alt fra dataindsamling og feltarbejde til statistiske analyser.”

På onlineportalen kan man finde en række værktøjer til at støtte børns tilegnelse af sprog og understøtte det, de allerede kan.

Jeg mener, siger Justin Markussen-Brown, at der er et behov for, at forskere og praktikere arbejder tættere sammen. Både forskere og praktiker har viden om børns udvikling og sprog, men vi opnår højeste kvalitet, når vi samarbejder og supplerer hinanden. Det har været krævende at etablere Sprogklar, og jeg er meget glad for, at mit arbejde bliver anerkendt.

Tusind tak for Ællingepriisen!

Justin Markussen-Brown med diplommet for Ællingepriisen og gavekurven. Foto: Michael Falkendorf.

Efter den sidste tale skar H.C. Andersen festkagen ud, og der blev serveret kaffe og et glas rom.

Elisabeth Handberg modtog en buket blomster for trofast at akkompagnere sangene ved Sprogkredsens arrangementer. Foto: Michael Falkendorf.

Prisfesten er støttet af Kulturstationen i Vanløse, Vanløse Lokalfond, Bjørnø fonden, Forlaget Bostrup, Føtex og Bog&Idé i indkøbscentret Kronen, Skjold Burne i Vanløse, Dahls bøger på Godthåbsvej, Oxholm Vin, Engletrompeten på Frederiksberg, Torvehallerne, Megavin i Odder, Exotic mix og Chokomix. Tak til alle!

Siden sidst

Generalforsamling i Den Danske Sprogkreds
den 14. august 2021

Den nyvalgte bestyrelse: Irina Bjørnø (medlem), Karin Sigurskjold (suppleant), Dan Hellum (medlem), Lise Bostrup (formand), Michael Falkendorf (medlem), Ingelise Hallengren (kasserer) og Rainer Verhoeven (medlem). Lone Rytsel (næstformand) havde desværre måttet melde afbud. Annelise Jarvis-Hansen, der har været medlem af bestyrelsen siden 2017, ønskede ikke genvalg. Foto: Maimona Falkendorf.

Efter generalforsamlingen spiste deltagerne på Vanløse Bistro. På billedet ses Jon Milner, Lise Bostrup, Maimona og Michael Falkendorf, Ingelise Hallengren, Dan Hellum, Karin Sigurskjold, Per Frede Koch og Rainer Verhoeven.

Den Danske Sprogkreds udgav i juli en plakat med udtryk fra bøgerne Med ja-hatten på (2019) og Med professorhatten på (2020). Plakaten kan bl.a. bruges i danskundervisningen.

Sprogkredsen på Frilandsmuseet i Maribo den 25.-27. juni

Tine Vinter Clausen og Lise Bostrup efter åbningstalen. Foto Ingelise Hallengren.

I anledning af Sprogkredsens deltagelse i festivalen på Frilandsmuseet i Maribo udgav vi en ny version af vores plakat, så der kom fokus på udtryk fra det gamle danske bondesamfund. Lise Bostrup fortalte om udtrykkene. Foto: Ingelise Hallengren.

Ingelise Hallengren fortalte om sine erfaringer med dansk sprog som en del af et samlet pædagogisk koncept. Foto: Lise Bostrup.

Allerede ved åbningen af forfattergruppen Understrømmens festival på Frilandsmuseet i Maribo blev der sat fokus på Sprogkredsen, idet formanden for kulturudvalget for Lollands kommune, Tine Vinter Clausen, havde bygget sin tale op over udtryk fra Sprogkredsens nye plakat. Hun talte f.eks. om at gå som katten om den varme grød, tage tyren ved hornene og sætte sit lys under en skæppe.

I løbet af festivalen kunne man høre Sprogkredsens medlemmer Ingelise Hallengren, Lone Rytsel, Birthe Aela Faarvang, Bent Christensen og Lise Bostrup tale, og Michael Falkendorf deltog søndag med kamera og falkeblæk for gode situationer.

Sprogkredsen til festival på øen Nyord den 10. juli

Lise Bostrup ved lodshuset, Dan Hellum med publikum og gruppebillede med Lene Holm Hansen, Irina Bjørnø, Dan Hellum, Lone Rytsel, Lise Bostrup og Birthe Johansson foran menigheds huset.

Den 5 km² store ø, Nyord, afholdt den 10. juni sin 4. udendørs festival under navnet *Ord på Nyord*.

Øens navn er faktisk baseret på en moderne misforståelse. Øen hed oprindeligt Nywarth, der betyder vagttårn eller udkigssted (ny vagt), for den lille ø har siden 1300-tallet været udgangspunkt for lodser, der kunne hjælpe kaptajner med at manøvrere rundt blandt de mange små øer i området, og har altså intet at gøre med nye ord.

Den Danske Sprogkreds var blandt en række andre foreninger inviteret til at bidrage til underholdningen, som skulle opmuntre gæsterne til en vandretur rundt på øen, hvor der var udstillinger og oplæg om ord.

Vejret var absolut ikke med festivalen. Mellem klokken 3 og 5 lørdag morgen var der nærmest skybrud, og regnen stod ned i lårtykke stråler. Skulle arrangementet gennemføres? Gruppen bag festivalen sagde ja, og så pakke Sprogkredsens medlemmer Dan Hellum, Irina Bjørnø, Gitte Jensen og Lise Bostrup deres regntøj og tog af sted.

På Nyord sluttede Sprogkredsens næstformand, Lone Rytsel, sig til gruppen. Hun bor på Sydsjælland og var kredsens kontakt til festivalens ledelse.

Velkomsten var våd, og scenen var ikke overdækket, men arrangørgruppen fik mirakuløst åbnet døren til menigheds huset mellem kirken og galleriet midt i øens eneste by, så Den Danske Sprogkreds, forfattergruppen StORDstrømmen og Sandvigs fortællerværksted kunne komme i tørvejr, og så blev der holdt foredrag og skabt debat om det danske sprog.

Et af sprogkredsens medlemmer, Dan Hellum, holdt oplæg om engelsk påvirkning på moderne dansk med udgangspunkt i sin udgivelse *Engelsk i dansk*, et andet medlem, Irina Bjørnø, talte om den danskfødte russiske zarina Dagmar med fokus på problematikken sproglig accent, og Lise Bostrup talte om faste vendinger med rod i det danske landbrugssamfund.

Til vores glædelige overraskelse blev menigheds huset fyldt med ordinteresserede mennesker.

Hvor kom guldet i guldalderen fra? Gyldne Dage i Præstø den 10.-12. september

Lise Bostrup fortæller, og Anne Holm Christensen venter på, at det bliver hendes tur til at tale, Grundtvig gør reklame for sin nye bog, publikum og en af festivalens hestevogne, der transporterer børn og ældre rundt mellem de mange arrangementer. Foto: Gitte Jensen.

På Guldalderfestivalen i Præstø var forfatteren Anne Holm Christensen og Sprogkredsens formand inviteret til at fortælle om den danske guldalder i boghandlen Tissot & Koch i byens centrum.

Begrebet guldalder anvendes om 1800-tallet pga. dette århundredes mange storlåede billedkunstnere, musikere og forfattere, men Anne Holm Christensen og Lise Bostrup valgte at tage ordet bogstaveligt og talte om, hvor pengene til kunsternes uddannelse og de velstillede indkøb af guldalderkunst kom fra.

Svaret fandt de i indtægterne fra den danske kolonialisme, og de så bl.a. på, hvordan H.C. Andersen blev støttet økonomisk af personer med indkomster fra De Vestindiske Øer, så han kunne forme sit sprog til litterære mesterværker.

Midt i det hele dukkede selveste N.F.S. Grundtvig uanmeldt op. Han ville lige gøre opmærksom på en ny bog, der fortalte om hans forhold til Præstø. Det er noget af charmen ved festivaler: Man kan aldrig være helt sikker på, hvad der sker.

Dialekter i Sydsjælland og på Lolland-Falster den 19. september

I forbindelse med et møde for forfattere i Sandvigs fortællerværksted holdt Lise Bostrup et foredrag om de meget forskellige dialekter i Sydsjælland og på Lolland-Falster. Deltagerne, hvoraf mange selv talte med klare dialektale træk, bidrog med eksempler.

Det blev også diskuteret, hvordan dialekterne var opstået, og hvorvidt de var under afvikling.

På billedet ses formanden for forfattergruppen StORDstrømmen, Hans-Willy Bautz og Lise Bostrup. Foto: Gitte Jensen.

Sprogkredsens telt i Sproggen i Sprogense. Foto: Mette Hess.

SPROGENSE i Bogense

I 2019 blev Dansk Sprognævn efter en beslutning i den borgerlige regering med Lars Løkke Rasmussen i spidsen flyttet til Bogense under store protester fra medarbejderne og mange sproginteresserede personer, men med klapsalver fra Nordfyns Kommune. Fredag den 17. og lørdag den 18. september i år afholdt Nordfyns kommune i samarbejde med Dansk Sprognævn så en festival med navnet Sprogen-se, der skulle vise, at der også var interesse for dansk sprog uden for hovedstadsområdet. Den Danske Sprogkreds deltog med hele fem bestyrelsesmedlemmer og et medlem af kredsens arbejdsgruppe om sprogpolitik.

Nordfyns Kommune havde stillet et grønt telt op midt i gågaden Østergade, der i anledning af festivalen var omdøbt til Sproggen, og her snakkede vi med de mange interesserede deltagere i festivalen, uddelte brochurer, fandt nye medlemmer og solgte vores bøger og bladet *Sprogkræsen*.

Vi var ikke alene i Sproggen. Modersmål-Selskabet, Forbundet for Sprog og Kommunikation og Foreningen for tegnsprog deltog også, og så var der telte med sproglege for børn og en tavle, hvor man kunne få afløb for eventuel frustration ved at skrive grimme bandeord med store bogstaver. I et af Nordfyn Kommunes telte havde man ophængt Gert Ejtons illustrationer til faste udtryk, men glemt at nævne, at de stammede fra Sprogkredsens udgivelser.

I et stort telt i en hyggelig brostensbelagt gård var der foredrag lige fra festivalens åbning kl. 10 til lukningen om eftermiddagen, og det var muligt at komme på rundvisning på Dansk Sprognævn og høre foredrag i et stort telt ved siden af Sprognævnet.

I teltet i Sproggen talte Sprogkredsens formand, Lise Bostrup, om den voldsomt stigende engelske indflydelse på det danske sprog, sprogrigtighed og faste udtryk samt H.C. Ørstedes tanker om dansk sprog og hans konstruktion af nye ord.

Det forekom ikke ganske indlysende, at der var indrettet to telte med foredrag, så man i det ene telt kunne høre seniorforsker Margrethe Heidemann Andersen fra Dansk Sprognævn tale om, at den engelske indflydelse på det danske sprog var

Dan Hellum fortalte om sit hæfte om engelsk i dansk. Foto: Michael Falkendorf.

Sprogkredsens telt i Sproggen i Sprogense. Foto: Mette Hess.

ganske lille, og en halv kilometer derfra på samme tid høre Sprogkredsens formand tale om, at den er ganske stor og ikke bare truer det danske ordforråd, men også har en bekymrende indvirkning på såvel bøjningsforhold som ordstilling, en diskussion, der var beskrevet i *Sprogkræsen 11* og efterfølgende kørte i dagbladet Information med fem indlæg i den trykte udgave og ganske mange på Informations digitale platform. Det ville have været interessant at give plads til en debat i stedet for at placere Sprogkredsen med stor afstand fra Dansk Sprognævns telt.

Vi havde glædet os til at deltage, og vi blev bestemt ikke skuffede. Vi mødte mange interesserede fynboer, og vores største problem var faktisk, at vi havde taget alt for få bøger og brochurer med. Allerede lørdag formiddag måtte vi erklære vores bøger om faste vendinger *Med ja-hatten* på fra 2019 og *Med professorhatten* på fra 2020 for udsolgt og nøjes med at tage imod bestillinger. Næste år – for det er allerede planlagt, at der skal være et Sprogen-se i 2022 – skal vi have endnu flere bøger, endnu flere eksemplarer af bladet *Sprogkræsen* og endnu mere uddelingsmateriale med.

Humøret var højt i Sprogkredsens telt. Foto: Mette Hess.

Er du sprogkræsen?

Illustration: Kristina Ricken.

Sprog og sygdom

Er man dømt syg, når man får en sygdom?

Et bekymret medlem af Sprogkredsens Facebook-gruppe undrede sig for nylig over sammensætningen af *syg* og *dom*, og spurgte, om det virkelig betød, at man var dømt syg, hvis man fik en sygdom?.

Vi svarede: beroligende:

Nej, det er man ikke.

En dom, som kan fældes i retten, har ikke noget at gøre med afledningsendelsen *-dom*.

Afledningsendelsen *-dom* kan i forbindelse med tillægsord og navneord betegne

- 1) en tilstand / periode som f.eks. *fattigdom*, *barndom*, *ungdom* og *alderdom*
- 2) eller en religion, lære eller lignende som i *kristendom*, *jødedom* og *trolldom*.

Man kan sammenligne det med ordet *skab*, der findes som navneord i sammensætninger som *klædeskab*, *køkkenskab* og *pengeskab*, og afledningsendelsen *-skab*, der findes i *klogskab*, *fjendskab* og *ondskab*, eller ord, der er sammensat med navneordet *ske* som f.eks. *grydeske*, der heller ikke har noget som helst at gøre med en *sygeplejerske* og *syerske*.

Udtrykker mennesker med depression sig anderledes end andre?

Af Lise Bostrup

Flere undersøgelser peger på, at mennesker med bestemte psykiske lidelser udtrykker sig anderledes end andre, og en afhandling af farmaceuten og psykologen Mohammed Al-Mosaiwi fra University of Reading peger på en række sproglige træk, som er karakteristiske for mennesker med depression. Afhandlingen er offentliggjort i *Clinical Psychological Science*.

Al-Mosaiwi arbejder med elektronisk analyse af tekster, og han har samlet en lang række blogindlæg, mail, digte, sangtekster, romaner, noveller, breve og dagbogsnotater skrevet af mennesker med depression, herunder personer som har begået selvmord.

De fleste af teksterne i Mohammed Al-Mosaiwis korpus er skrevet af anonyme personer, men han inddrager også tekster af sangskriveren og musikeren Kurt Cobain og forfatteren Sylvia Plath.

Hans grundtanke er, at det ikke er det, den deprimerede siger, men den måde, personen udtrykker sig på, der viser depressionen, og at man ved hjælp af computerprogrammer kan finde træk, som psykologer ellers let ville kunne overse.

Sådan kan man få øje på en depression

Træk, der peger på depression, som en computer kan registrere:

- Mange negativt ladede ord som f.eks. *ensom*, *ulykkelig*, *trist*, *alene*.
- Overvægt af det personlige pronomen *jeg* og de dertil knyttede andre pronomener i 1. person ental: *mig*, *min*, *mit*, *mine*.
- Færre personlige pronomener af alle andre kategorier: *du*, *I*, *han*, *hun*, *man*, *vi*, *de* + de dertil knyttede ord som *dig*, *din*, *dit*, *dine*, *jer*, *jeres*.
- Mange absolutistiske udtryk: *altid*, *aldrig*, *ingen*, *intet*, *ikke noget*, *ingenting*, *slet ikke*, *umulig*, *komplet*, *absolut*, *overhovedet*.
- Markant brug af *men* og udtryk som *alligevel*, som kan tyde på trods.
- Markant brug af udtryk for vrede.
- Gentagelse af samme udtryk. Det psykologiske udtryk er *rumination*. Udtrykket er latin og betyder "at tygge drøv". Personen tænker hele tiden på de samme hændelser eller problemer uden at lade noget nyt komme ind og uden at kunne slippe disse tanker. I meget slemme tilfælde taler man om tvangstanker.

Selvdiagnosticering

Ifølge Al-Mosaiwi kan analysen hjælpe behandlere til at stille en diagnose og måske gribe ind og hindre selvmord. Den kan også hjælpe behandlere til at komme tættere på, hvor problemerne ligger, og bruge analysen som hjælp i en terapeutisk samtale. Endelig nævner han i en forelæsning, muligheden for selvdiagnosticering, hvor man vil kunne udvikle et program, der kunne ligge på nettet, og hvor alle ville kunne indsætte deres tekster og måske få noget at tænke over.

Den Danske Sprogkreds' program

oktober 2021-april 2022

- Onsdag den 5.-7.11.2021
Kl. 19.00-21.30 **Bogforum i Bellacentret stand C3-030**
Udstilling af Sprogkredsens udgivelser og oplæg om det danske sprog.
- Onsdag den 17. november
Kl. 19.00.-21.30 **Sprogøgt og sprogpolitik**
Et digitalt møde med oplæg og debat om dansk sprogpolitik ved
Lise Bostrup Tilmelding senest den 15. november til
Dendanskesprogkreds@gmail.com.
- Onsdag den 8.12.2021
Kl. 19.00-21.00 **Julearrangement**
Kulturstationen i Vanløse.
- Lørdag den 20.1.2022
Kl. 19.00-21.00 **Feministisk sprog** med Pernille Ipsen, forfatteren til erindringsbogen
Et åbent øjeblik. Da mine mødre gjorde noget nyt (Gyldendal 2020).
Kulturstationen i Vanløse.
- Onsdag den 21.2.2022
Kl. 19.00-21.30 **Den internationale Modersmålsdag** med debat om det danske sprog i
den nyeste udgave af *Højskolesangbogen* med skuespilleren, sangeren og
højskoleforstanderen, Søren Launbjerg, der deltog i redaktionen.
- Fredag-lørdag
den 16. og 17.3.2022 Sprogkredsen deltager i **Lærfest** i Bellacentret (tidligere kaldet
Lærebogsmessen).
- Fredag-lørdag
den 27.-28.4.2022 Sprogkredsen deltager i **Lærfest** i Aarhus (tidligere kaldet
Læringsfestivalen).

Herudover afholdes løbende fysiske og digitale medlemsmøder og møder
i Sprogkredsens arbejdsgrupper.

Medlemskab i Den Danske Sprogkreds koster 250 kr. om året og inkluderer fire numre af **Sprogkræsen**, et eksemplar af Sprogkredsens årlige udgivelse og gratis adgang til kredsens arrangementer. Et abonnement på **Sprogkræsen** koster 300 kr. pr. år. Alle Sprogkredsens udgivelser kan bestilles på Sprogkredsens hjemmeside.

Den Danske Sprogkreds
Herlufsholmvej 11, 2720 Vanløse, 38 74 36 00
www.DenDanskeSprogkreds.dk / Facebook: Den Danske Sprogkreds